

Ана Блажева, (Северна Македонија)
Институт за општествени и хуманистички науки – Скопје
е-пошта: ana.gjorik@gmail.com

АФЕКТИВНИ ПОЛИТИКИ НА „АВТОНОМНАТА ЗОНА“: ОД МЕЛАНХОЛИЈА ДО ЗАЈАКНАТА ПОЛИТИЧКА АКЦИЈА

Апстракт: Текстот го истражува политичкиот потенцијал на меланхолијата како дел од афективните политики на „Автономната зона“, активност имплементирана од студентското движење „Студентски пленум“ во 2015 година во Македонија. Главниот фокус се однесува на афективниот потенцијал на „Автономната зона“ како времена, отелотворена и дејствена политичка пракса. На почетокот, во фокусот се психоаналитичкиот концепт за меланхолијата и нејзиниот социјален аспект. Социјалниот аспект на афективноста на меланхолијата е прикажан како маргинализирана позиција. Примерот што се користи во текстот се однесува на меланхоличната и маргинализираната позиција на студентите во македонското општество пред појавата на студентското движење. Следува теориската рамка, која поаѓа од современите интердисциплинарни пристапи кон отелотворено и дејствено¹ социјално учество во споделениот свет. Овој пристап е феноменолошка перспектива кон социјалните акции што вклучуваат концепти како интерсубјективност, интертелесност и интерафективност. Овој пристап потоа се користи како основа за анализа на афективните политики инспирирани од Силвија Федеричи и нејзиното тврдење дека репродуктивната работа и сфера можат да бидат потенцијал за политичка имагинација и антикапиталистичка социјална трансформација.

Истражувањето и анализата се имплементирани врз специфичен дел на студентското движење „Студентски пленум“, отелотворено и дејствено воспоставено преку окупацијата на Универзитетот наречена „Автономна зона“ во 2015 година во Македонија. „Автономната зона“ траеше две недели во текот на кои студентите го организираа животот и просторот на Филозофскиот и Филолошкиот факултет на универзитетскиот кампус на „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Анализата ги следи отелотворените, дејствените и интеркорпорални афективни искуства, доживувањето на просторот, интимноста, солидарноста и одговорноста како главни аспекти на афективните политики што беа употребени како политички алатки и како личен капацитет за трансформација. Анализата покажува дека афективните искуства на

1 Enacted – во случајот е преведено ‘дејствено’ – неговото значење се поврзува со современите теории за емоциите каде што тие се разгледувани во постојана спрега со когницијата и во постојана реципрочна интеракција со околината. Дејствено тука означува динамична интеракција на организмот со околината, односно соучество во обликувањето на стварноста и светот.

студентите за време на окупацијата биле најважниот аспект на трансформацијата на меланхоличното искуство и маргинализираната социјална позиција.

Клучни зборови: афективни политики, меланхолија, маргинализирани, интересубјективност.

Меланхолија на маргинализираните

Психоаналитичките дискурси за меланхолијата ја објаснуваат несвесната динамика што го создава и го одржува меланхоличното искуство. Во овој дел од текстот дискутирам за психоаналитичките теории за меланхолијата на Фројд, Клајн и Кристева, а потоа ги користам концептите за расната и културната политика на емоции за да ја објаснам социјалната димензија на меланхолијата и нејзината динамика во социјалното поле.

Според Фројд, меланхолијата е патолошки процес на тагување, кој се разликува од непатолошкото тагување. Тагуваме по загубениот сакан објект. Тоа може да биде личност, идеја или сл. Во тагувањето, енергијата што била инвестирана во саканиот објект полека се повлекува од објектот и се пренасочува кон друг објект. Во меланхолијата, енергијата од катексата² не се пренасочува кон друг објект, туку станува идентификувана со самото егo. Односно „во процесот на тагување светот станува празен, додека во меланхолијата тоа се случува со егoто“ (Freud 1917: 246). Идентификацијата на егoто со загубата го овозможува пројавувањето на феноменологијата на меланхолијата (Freud 1917).

Јулија Кристева дава увид во меланхоличната позиција што ги заробува потенцијалите за надминување на отсуството на другиот, и така настанува затворањето во сопствениот меур (Kristeva 1989). Според Кристева, преку процесите на идентификација и интоекција, неповратна празнина се создава на местото на изгубениот објект. Ваквата прецизна интерпретација на психодинамските процеси на загубата и нејзиното влијание врз селфот не остава многу простор за интервенција или излез од изолацијата што е ефект од меланхоличната позиција.

Сметам дека студијата на Мелани Клајн за раниот развој на децата отвора можности за интервенција и излез. Нејзиниот пристап дава увид во комплексноста и меѓусебната поврзаност на психодинамските процеси. Клајн истакнува дека можностите за надминување на депресивните состојби се обезбедени преку создавање на репрезентации во внатрешниот свет во кој децата рефлектираат и ги трансформираат динамиките што се одвиваат во средината (Klein 1935). Според нејзиниот пристап, ништо не треба да се гледа надвор од комплексните релации и различните искуства што се резултат на постојана кокреација на детето со околината.

2 Во психоанализата катекса означува процес на инвестирање на ментална или емоционална енергија во личност, објект или идеја.

Затоа моето читање на Клајн во таа смисла е во линија на интерсубјективните и дејствените пристапи кон емоционалноста.

Клајн, како и Фројд, ја опишува меланхолијата како загуба на објект или слична ситуација во која истото значење води кон повнатрешнување на загубениот објект во егото. Доколку интроекцијата не успее, тогаш наредниот образец на идентификација што се создава е „загуба на саканиот објект“. Релацијата со мајката и другите што се грижат за детето овозможува интернализација на овие искуства (Klein 1935). Пријатните искуства што ги зајакнуваат чувствата на љубов и доверба го намалуваат стравот, помагаат детето да ја надмине депресивната состојба и чувството на загуба (тагување). Децата ја користат надворешната реалност за да ја проверат внатрешната. Кога децата се чувствуваат сакани, што се искусува преку задоволство и удобност во врската со другите луѓе, тогаш овие искуства ги зајакнуваат нивните верувања во сопствената добрина и во добрината на другите и ја јакнат нивната верба. Тоа го намалува стравот и нивната внатрешна дезинтеграција и деструкција (Klein 1935).

Клајн објаснува дека постои комплексна психолошка динамика што овозможува перспектива и дава можност за надминување на меланхоличната позиција. Важно е да се забележи дека можностите за надминување и трансформација произлегуваат од искуствата на децата со возрасните, односно зависат од различниот квалитет на релациите. Затоа сметам дека трансформацијата на меланхоличното искуство е можна низ релациите што ги креираме во социјалното поле, а не како индивидуален и изолиран подвиг и резултат исклучиво на внатрешната динамика и потенцијали. Понатаму во текстот ќе биде разгледуван овој потенцијал за надминување на меланхоличната позиција.

Ен Ченг ја користи психоанализата за да ја разбере американската расистичка култура преку концептот „расна меланхолија“. Таа ја објаснува американската расистичка култура преку динамиката на отфрлање и интернализација на „другиот“ (Cheng 2000). Ченг објаснува како расната меланхолија може да се користи како концепт што помага во разбирањето на тагувањето и загубата не само како симптом туку и како динамичен процес со трансформативен потенцијал за политичка имагинација. Меланхолијата на маргинализираните овозможува теориска рамка за анализа на конститутивната улога на тагувањето во процесот на субјективизација. Јас ќе покажам дека трансформацијата на тагувањето и излезот од повредата можат да отворат политички потенцијал за маргинализираните субјекти и колективи.

Сара Ахмед прави анализа на културната политика на емоциите објаснувајќи ја феноменологијата на емоционалното искуство како дел од процесот на социјална промена. Таа покажува дека разбирањето на емоциите не е внатрешен психолошки процес, туку комплексен процес што секогаш веќе вклучува социјален аспект преку емоциите како културна практика. Во феноменологијата емоциите се поврзуваат со интенционалноста – секогаш се насочени „кон нешто“. За Сара Ахмед ова значи дека тие се поврзани со одредени ставови за светот и со начинот на кој го разбираме. Емоциите се појавуваат во релации што се обликувани од претходните истории на контактот со различни социјални и културни практики (Ahmed 2004). Таа смета дека емоциите циркулираат помеѓу објектите, површините и телата што се обликувани од нив. Во овој текст го користам нејзиниот пристап за социјалноста на емоциите како отелотворени и вградени во контекстот. Таа ја користи својата анализа на болката да

објасни дека, иако во болка, покрај субјективното искуство што не може да се сподели, интерсубјективниот аспект на болката ја обликува релацијата. Интерсубјективниот аспект не се однесува на чувствување на болката на другиот, туку преку присуството за/со другиот нашата релација е обликувана преку чувството што е присутно. Тоа значи дека емоциите никогаш не остануваат затворени во телото, туку секогаш веќе се дел од релациите што ги креираме со другите и со светот.

Новите интердисциплинарни пристапи кон емоционалноста во смисла на нивната отелотвореност и дејственост укажуваат дека „живееме во споделен свет разбран во смисла на учество и пошироки процеси на колективно креирање на значења што се манифестираат во динамични форми на интеркорпоралност, колективна телесна меморија, артефакти и сл. (Durt, Fuchs, Tewes 2017: 1). Овие пристапи предлагаат истражување на димензиите на емпатија, интерафективност, на идентификациите на себе со другите и херменевтско разбирање на мислите на другите (Durt, Fuchs, Tewes 2017: 1). Авторите го опишуваат споделениот свет како „изграден од интерсубјективно разбирање што ги открива нештата што имаат споделено значење за припадниците на одредена култура“ (Durt, Fuchs, Tewes 2017: 2).

Овој пристап е централен во анализата на отелотворените и дејствените искуства на студентите за време на окупацијата на Универзитетот наречена „Автономна зона“. Целта на овој текст е да се развие разбирање за тоа како споделениот простор и политичка визија се поврзани со интерсубјективните и интерафективните аспекти на искуствата на студентите и како овие искуства ги создаваат афективните политики што го трансформираат меланхоличното искуство и маргинализираната позиција на студентите кон зајакната политичка акција. Ова ќе биде придружниот аргумент во тврдењето дека меланхолијата има трансформативен потенцијал за зајакната политичка акција.

Теориската рамка за афективните политики како важен аспект на политичката имагинација што ја презентирам е инспирирана од работата на Силвија Федеричи, марксистичка феминистичка теоретичарка и активистка. Нејзината анализа покажа дека репродуктивната работа (работата што жените најчесто ја работат во домот и што ја овозможува репродукцијата и одржливоста на животот – преку грижа за исхраната, здравјето и сл. на децата, мажите и старите) била една од основите за одржување на капитализмот. Затоа таа смета дека репродуктивната сфера и работа треба да бидат основа за политичката имагинација и социјална промена. Моето мислење е дека афективниот аспект на репродуктивната работа е еден од суштинските аспекти што можат да се користат како концепт за политичка имагинација и социјална трансформација.

Во овој текст користам податоци од етнографското истражување спроведено во 2015 година за студентското движење во Македонија. Истражувањето беше спроведено за потребите на мојата докторска теза „Меланхолија и политика: Меланхолија на маргинализираните субјекти и заедници во Република Македонија“. Истражувачките методи што се користени во истражувањето се: деск-истражување за студентското движење „Студентски пленум“, набљудувања за време на „Автономната зона“ и 20 длабински интервјуа со десет студенти, учесници во „Студентскиот пленум“. Во овој текст користам податоци од деск-истражувањето, од теренските

и рефлексивните белешки од набљудувањата и транскрипти од интервјуата со студентите.

Основното прашање на коешто ќе се осврнам во текстот се однесува на тоа како афективните политики на „Автономната зона“ овозможува трансформација на меланхоличната и маргинализираната позиција во зајакната политичка акција. Ќе дадам кус опис на маргинализираната позиција на студентите пред појавата на движењето, а потоа кус опис и временската рамка на активностите што ѝ претходеа на окупацијата како важна заднина за овозможување на афективните политики на „Автономната зона“.

Маргинализираната позиција на студентите

Во овој дел од текстот се содржани контекстуални информации за позицијата на студентите во однос на нивниот социјален статус и студентско организирање. Деск-истражувањето покажа дека има малку податоци и истражувања за статусот на студентите и студентското организирање. Постојните информации и податоци нудат увид во предизвиците за студентското организирање и во општиот социјален статус на студентите.

Според документацијата на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ (УКИМ): *Студентскиот парламент, како главни учесници во наставно-образовниот процес, учествуваат во сите форми на управување преку Студентскиот парламент на УКИМ. Студентскиот парламент е организација во која членуваат претставници на студентите, кои ги претставуваат нивните интереси, барања и предлози. Во Студентскиот парламент на Универзитетот членуваат претставници од студентските парламенти на факултетите, кои се неговите органи. Студентите се застапени во органи на управување на факултетите (Деканатска управа и Наставно-научен совет), во органи на УКИМ (Универзитетски сенат, Ректорска управа) и во сите комитети на УКИМ. Исто така, тие се застапени во комитетите за самоевалуација и евалуација на факултетите и на Универзитетот (веб-страница на УКИМ).*

Со тоа единствено Студентскиот парламент и неговите претставници имаат право да бидат вклучени во процесите на носење одлуки. Меѓутоа, искуствата и податоците од истражувањата покажуваат дека Студентскиот парламент не ги одразува и не ги застапува потребите, барањата и ставовите на студентите (Попоска 2010). Покрај тоа, студентите се соочуваат со цензура на слободната мисла преку цензура на ораторските вечери организирани на Правниот факултет, затворање на студентското радио, непостоење на студентски весник или списание итн. (Попоска 2010).

Република Македонија нема богато искуство на независно студентско организирање и студентски движења. Првото современо независно студентско организирање започна во 2009 година со формирањето на Независното студентско движење – СЛОБОДЕН ИНДЕКС. Студентите од Слободен индекс се повикуваат

на наследството на студентските движења од 1968 година и, според принципите на директна демократија, застапуваат бесплатно образование, студентско самоорганизирање, автономија на универзитетите и слободен, еманципаторен образовен систем³. Со слоганот „Да бидеме реални, да го бараме невозможното“ се обидоа да предизвикаат артикулирање на незадоволството на студентите. Овој слоган го користеше и „Студентскиот пленум“ во најавата на „Автономната зона“ и на протестите, и тој на некој начин го означува континуитетот на мислата и идејата за студентското организирање од 1968 до денес.

Маргинализацијата на студентите се огледа и во студентскиот стандард: лошите услови за студирање, немањето пристап до современа научна литература, лошите услови во студентските домови, малите стипендии и кредити, нефункционирањето на студентскиот правобранител, непочитувањето на етичките кодекси итн.

Маргиналниот статус на студентите и незадоволството од студентскиот стандард можат да се доловат и преку неколку статии за животот на студентите во последната декада.

Студентите во студентските домови се соочуваат со расипани лифтови, темни ходници, супстандардни услови за одржување хигиена, без топла вода, соби со мувлосани ѕидови, еднолична и количински недоволна храна. Еве еден извадок од исказ на студент што зборува за условите во студентските домови и за студентскиот стандард⁴:

Најмногу храна има во сејтември и октомври. Почина почнува да ја снемува. Од месо, годинава имаше само сѝек. Во мензаѝа имаше залеѝен лисѝ на кој ѝишуваше дека секој може да земе само ѝо 200 ѝр. сѝек. Се редиме во редица и чекаме ѝо 40 минуѝи за ѝарче сѝек и ѝорѝија ѝомфриѝ. Помфриѝоѝ се јаде со лажица, оѝи во мензаѝа нема доволно вилушки. Минаѝаѝа година во бифеѝо имаше сокови, оваа година ѝи нема. Тоѝла вода и ѝарно се реѝкосѝ. На ниѝу еден каѝ нема ѝроѝивѝожарни аѝараѝи. Мачкиѝе и кучињаѝа се како дома низ ходнициѝе. На каѝоѝ кај мене ѝоалеѝиѝе и ѝуѝ кабинѝе се без враѝи. Не е ѝријаѝно, но мора да ѝи корисѝиме, оѝи друѝо нема. Во секој блок има ѝо два лифѝа, еден сиѝурно знаеш дека не работѝи. Низ ходнициѝе е хорор, свеѝилки не работѝаѝ, некои романтично ѝреѝкааѝ цело време. Коѝа врне, врне и внаѝре и се ѝраваѝ сѝоеви во елекѝричнаѝа инсѝалација.

³ Статут, Независно студентско движење – СЛОБОДЕН ИНДЕКС, http://slobodenindeks.blogspot.mk/p/blog-page_160.html пристапено на: 14.10.2018.

⁴ Студентите од „Гоце Делчев“ тежат половина милион евра годишно – Министерството не знае како се трошат овие пари (30 септември 2014 година) – статија поддржана од проект за истражувачко новинарство, објавена на порталот „Актуелно 24“, <http://aktuelno24.mk/foto-studentite-od-gotse-delchev-tezhat-polovina-milion-evra-godishno-ministerstvoto-ne-znae-kakose-troshat-ovie-para>

Сликите на ужасот сведочат дека надлежните ја понижуваат студентската младина. Студентите со своите искази го потврдуваат маргинализираниот општествен статус.

БР: Па да, значи можам да кажам дека последните петнаесет години, дваесет години се прави една девалвација на стипендијата, на поимот на студент. И особено ојкако оваа власт е дојдена во оваа позиција, така има голем удел и заслуга во тоа да го девалвира поимот на самиот студент... Студентот беше атипичен, крајно атипичен, незаинтересиран за социјалната иднина, т.е. заинтересиран за својата иднина, меѓутоа не во границите на оваа држава и не во ова поднебје, и шансите за успех ја гледаат во самата париска книшка или парискиот враќавање (Инџ 1_БР).

Меланхоличната позиција на студентите се огледа и во нивната апатија, збунетост и затвореност, соочени со неизвесноста, невработеноста и немањето можности за себerealизација.

КМ: ...Имав сосема некои групи планови, да најдам работата, да седнам да си ја пишувам саглата тезата, и не се случи ништо од тоа, и бев прилично, така едно година дена бев постојано дејримирани. Буквално не сакав луѓе да видам... Брај ми е студент на Економски и брај ми не е туча (тауза), не се интересира, он е постојан и у целосна атипична, не е дека не го интересира, мисли дека не може ништо да смени... Многу е лесно да се падне во атипична, премогу е лесно, вие за меланхолија зборуваат, тоа е најраспространетата работа кај нас (тауза). Знај безброј луѓе што ми се блиски, семејни, што зајават у звезди, се занимаваат, астрономија, хоби (тауза), некои зајават во звезди, некои се предаваат на лесни дрози, некои наоѓаат по експеси забрав. Пошто баш тоа се бара, затоа што имаат сивови на сè, милион препреки. Секој ден гледаш колку си неможен и полека го прифаќаш тоа.

Меланхоличната позиција е поддржана и со позицијата што студентите ја имаат за време на студиите, третманот во институцијата, од професорите. Нивните очекувања и потреби да бидат мотивирани и нивниот стремеж за високи постигнувања не наидуваат на услови што тоа го овозможуваат.

ВР: Очекував да, мислам дојдов со очекувања да бидам постојаната да дадам сè од себе и да развијам нешто што прејходно во така средина било постојнувано или немало простор да се развие, да се истакне, да се покаже и очекував дека дојдам туча и дека тоа ќе биде извлечено од мене, ќе биде постојаното, ќе му биде дадено простор, и кога тоа не се случи, бев... и луѓето околу мене и професорите и

инститиуцијата како такава и односите во неа ми беа нереални, ми беа назадни! Неочекувано конзервативни! Тотално неочекувано.

И: Каков беше твојот емоционален одговор?

ВР: Ме повреди! На некој начин... и... бев или повлечена или агресивна, пасивно-агресивна бев. Имав некоја дрскост и некоја озорченост до некој степен, и така се одразував. Знаев да развијам дискусија на која не ѝ е местото на предавања затоа што ми фали така дискусија да се случува, ми фали дискусија, ми фали луѓето да прашиваат прашања и ми фалат да разговараат за идеи наместо за кафења и слично. Ми фалеше тоа, и го изразував понекогаш погрешно, со омраза. Понекогаш со омраза реагирав, со агресивност настапував и кон луѓето околу мене, кои ги сметав за роботи, помалку кон професорите, ама сепак, имав непријателски однос. Или бев повлечена као све ова не ме интересира, не дојдов овде заради ова или бев кога стварно нешто ќе ме здрмаше и не можев да се повлекувам... многу, многу одвратно чувствиво. И после го прифатив тоа дека тоа така ќе биде, и да се фокусираме да ја добиеме така диплома... и почнав да одам наоколу како робот некој апатичен...

Меланхоличните искуства зборуваат за разочараните очекувања, за неисполнетите лични потенцијали, интереси и потреби, кои се третираны како неважни и нерелевантни. Ова придонесува студентите да се чувствуваат незадоволно, депресивно и во подредена положба.

МН: ...односите на професорите кон студентите, значи, професорите не те почитува како свој колега или идеен соработник, туку те гледа како појачиней, само си таму за да земеш оценка, он да ти даде некои информации, знаења и толку. И мислам дека тоа како моја бунтовност се рефлектираве и на студентите, јас бев единствен студент кој бара повеќе, кој се спротивставува на професорите и беше тешико за мене.

Преведено во психоаналитички дискурс, маргинализираната позиција на студентите е резултат на загубата на нивното место и значење во општеството, на запоставувањето на нивниот потенцијал и на неоддавањето признавање и почит. Студентите тагуваат поради исклученоста, потчинувањето, губењето на самовербата и себевреднувањето.

Поставување на „Автономната зона“

„Автономната зона“ беше формирана како дел од политичката стратегија на „Студентскиот пленум“, студентското движење формирано во 2014 година како реакција на најавата за нови измени на Законот за високото образование. Промените

на Законот, за поголем дел од студентите и професорите, претставуваа закана за автономијата на Универзитетот преку наметнување на екстерна евалуација на знаењето и воведување систем на екстерно тестирање, подоцна наречено „државен испит“. Првиот студентски протест беше одржан на 17 ноември 2014 година и наиде на голема поддршка во јавноста. Вториот протестен марш беше одржан на 10 декември 2014 година, и на него маршираа повеќе од 10 000 луѓе. Студентите поднесоа барање до Владата со аргументација против промените во Законот за високото образование.

Меѓутоа, Собранието ги усвои промените во Законот за високото образование, и тој влезе во сила. Студентите го најавија бојкотот на наставата и окупацијата на Универзитетот. Окупацијата беше наречена „Автономна зона“ и беше закажана за 11 февруари 2015 година на Филозофскиот и Филолошкиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. „Автономната зона“ беше подготвена преку информирање на студентите од сите факултети и бојкотирање на наставата. Окупацијата беше политичка алатка што имаше неколку различни цели. Првата, да ја потврди автономијата на Универзитетот, потоа да направи притисок кон Владата да ги повлече измените на Законот. Покрај политичкиот и стратешкиот аспект, овој политички гест може да се гледа како процес што овозможи зајакнување на студентите и нивно репозиционирање во општеството. Тоа беше чин на заземање на политички простор и експериментирање со отелотворена и дејствена визија за слобода и демократија.

На првиот ден од „Автономната зона“ студентите го организираа животот во зградата на факултетите. Ги поставија правилата и патролите за безбедност, поставија катче за храна и пијалаци, простор за креативно изразување и ги организираа „спалните“ соби во предавалните. Отворија повик за донации за основните потреби – храна, хигиена, покривки и сл. Образовна и културна програма беше подготвувана за секој ден и објавувана на фејсбук-страницата на пленумот. Околу педесетина студенти ја поминуваа ноќта на факултет. Околу педесет до сто студенти беа постојано во холот како главно место за социјализација и одржување на настани. Неколку дена по успешната окупација и искуство на Филозофскиот и Филолошкиот факултет, окупацијата се прошири и на други факултети – Педагошкиот факултет, електротехничките факултети, Факултетот за архитектура, Факултетот за земјоделие и шумарство и Ликовната академија.

На четиринаесеттиот ден од „Автономната зона“, на 24 февруари 2015 година, се одржа вториот состанок на работната група со засегнатите страни – студентите, професорите, претставниците на Ректоратот и Министерството за образование и наука. На овој состанок сите вклучени страни се согласија дека ќе се изработува нов Закон за високото образование. Студентите и професорите го прифатија овој договор како победа и прославија со забава објавувајќи крај на „Автономната зона“ и окупацијата на Универзитетот. Два дена потоа „Автономната зона“ заврши.

Феноменологија и афективни политики на „Автономната зона“

Овој дел го опфаќа афективното искуство, организацијата на животот и живеаното искуство преку аспектите на интимност, интерсубјективност, дијалог, солидарност и одговорност. Афективните искуства на студентите за време на „Автономната зона“ овозможуваат преглед на трансформираната меланхолична позиција во зајакната и артикулирана политичка акција.

Афективната феноменологија покрива голем опсег на емотивни искуства и атмосфера. Ова вклучува чувства на задоволство, возбуда, љубов, восхит, емпатија, несигурност, страв, анксиозност, лутина и бес. Студентите зборуваат за постојаната возбуда што ја чувствуваат и леснотијата да пристапат и да бидат со другите. Мокни политички афекти исто така го сочинуваат нивното живеано искуство. Тие го опишуваат своето доживување како триумфално, револуционерно и победничко. Често користеа зборови како енергија, магија и сл. за да ја опишат атмосферата во „Автономната зона“.

КМ: Рагосӣ, ѓрво рагосӣ! ...Да за̄ознавам ѓо, ѓо буквално 20 – 30 лӯе на ден, мене ми беше рагосӣ! Мене ми беше ѓоа убаво... не би рекол дека во некој моментӣ осе̄ив чувствӣо наааа (ѓауза) ѓордосӣ кон себе, ама осе̄ив кон лӯе... о̄громна ѓочиӣ и о̄громна ѓубов и восхиӣ. Заѓоа шиӣ малку (ѓауза) наѓравија мно̄у!

МН: Мислам цело време беше мно̄у како адреналино̄и ѓокачен, и ко̄га одевме накај ѓроѓесиӣе, иши мислам со моиӣе двајца дрӯгари шо ми се со ѓше шиӣо одам цело време, иши ѓоа шиӣо н̄ водеше, раз̄говориӣе шо ѓи ѓраевме. Можеби на некој инфанѓилен начин ѓака револуционерски (се смее) мно̄у оѓѓимисиӣе дека ќе се случи нешӣо мно̄у ѓоломо, ѓоѓаш не знаевме дека ќе се случи, нормално, но беше ѓаа желба ѓаа...

Овие афекти ја мапираат социјалната и политичката трансформација на меланхоличното искуство и на маргинализираната позиција на студентите. Тие ја овозможуваат интраафективната перспектива на трансформацијата. Имено, трансформацијата е споделено искуство, не единствено индивидуално доживеано. Мокта на трансформацијата може да се забележи исто така преку зголемениот интензитет на афектите. Психодинамски и контекстуални елементи може да го објаснат ваквиот интензитет. Првиот елемент е брзата трансформација што се случи за краток временски период. Од позиција на апатија и изолација до точка на егзалтирано задоволство и моќ. Ваква афективна трансформација може да го засили доживувањето на емоциите. Покрај тоа, јавноста реагираше со голема поддршка и внимание, а фактот дека студентите беа во фокусот на јавното внимание и поддршка исто така влијаеше врз афективниот интензитет. Исто така, новината на ситуацијата, интензивната размена, динамиката и опсегот на настани што се случуваа влијаеја емоционалното доживување да биде зголемено и нагласено.

БР: Бооо, да. Посѝојано имаше агреналин, и ѝосѝојано бев во една ситуација на една силна возбуда! Имаше значи многу возбуда, ѝремногу возбуда, ѝолку возбуда не сум осеѝил... ѝику едностѝавно има возбуда, и ѝаа ве ѝонесува, ѝаа е моѝор, ѝаа е енерѝијаѝа.

Ваквата афективна атмосфера ги исцртува рамките на афективната политика и е втемелена во специфичен материјален контекст. Имено, просторот исто така беше дел од трансформацијата. Затоа, важен аспект на „Автономната зона“ беше просторот што го заземаше. Тоа што претходно било административно, институционално место беше трансформирано во интензивен, споделен социјален, политички и интимен простор. Трансформацијата на просторот го рефлектира интерсубјективното искуство, при што сидовите стануваат место за артикулирање на политичките барања и политичката визија, воздухот е исполнет со музика што ги рефлектира афективните, социјалните и политичките перспективи. Студентите го доживуваат просторот поинаку бидејќи просториите за предавања служат како спални соби, додека просторот е исполнет со нивната омилена музика и креативни работилници.

ТП: Искрено, мене ми беше ѝреќрасно, оној моменти на ѝака излеѝени ѝлаќаѝи на коиѝио се кажувааѝ мудри мисли од ѝоа ѝиѝо некој дваесет ѝодини уназад ни ѝи искажал, до креаѝивносѝа на сѝуденѝиѝе некако се виде, на сѝе, ѝака ѝиѝо мене некако ми беше некако многу убаво во ѝој ѝросѝор, јас се чувсѝивував исполнеѝо заѝоа ѝиѝо сфаѝив дека неѝиѝо ѝравиме! Развиваме креаѝивносѝ, развиваме ум, развиваме осѝрина, развиваме криѝичка мисла, развиваме буквално наше каѝиче во кое секој од нас има ѝо една, како се вели, чеѝика на којаѝиѝо си бои со своја боја! И ѝоа, ѝоа беше многу убав моменти за мене, искрено, иако бев ѝреѝежно бев ѝоре во друѝиѝи дел.

ВЛ: Да, и мене ми беше истиѝо да сѝѝјам на факулѝетѝ! Сѝиењеѝо ми беше еден од најчудниѝе делови во сеѝо ѝоа... Да, се ѝокриваѝ и засѝиваѝ, се будиѝи сабајле и се наоѓаѝ на факулѝетѝ!

ВР: Тој ѝросѝор каде ѝиѝо си одел чеѝири ѝодини со сѝуѝѝена ѝлава... ѝоѝиѝо ѝрофесориѝе се ѝивоѝе мали боѓови, деканаѝиѝи ѝи е arch en-etu... и одиѝ, ја завршуваѝ рабоѝаѝа, си одиѝ на ѝредавањеѝо, се ѝакуваѝ, си одиѝ дома, и коѝнежиѝе ѝи сѝојаѝи, ама не можеѝ многу да најравиѝ... нема слух... сѝе се ѝо ѝерааѝ живоѝиѝи одделно... и сеѓа наеднаѝ ѝоа е ѝој ѝросѝор во којѝиѝо... ѝросѝоријаѝа во којаѝиѝо си имал мейодологија, си ѝосѝилаѝ кебенце и сѝиеѝ ѝаму! И ѝвое е! И сѝ е ѝвое! Имаше некоја слобода во воздухѝиѝ!

МН: Да, да. Музикаѝа у сѝивари беше ѝаа којаѝиѝо некако не олабавуваѝе сѝе, бидејќи сѝе бевме слободни да одиме да ѝуѝиѝиме музика која ја саќаме, или, на ѝримеј, јас да ѝуѝиѝам неѝиѝо на албански, да сѝе друѝи

слушааӣ нешӣо на албански, ѿо̄ѿоа имавме и класична музика, имавме и мно̄гу други, имавме и фолклорна музика, имаше и мно̄гу различни.

Организацијата и преуредувањето на просторот се во функција на актуелните потреби и политички ставови и ја одразуваат новата отелотворена и дејствена позиција на студентите. Студентите го трансформираа просторот, и нивното меланхолично искуство беше исто така дел од трансформацијата. Тие оваа трансформација ја објаснуваат како зајакнување.

ЛЛ: Зајакнува, дефинӣтивно зајакнува, ѿов̄ѿорно мислам дека ѿаа извесно̄и која е креирана од сӣѿе и која е... не знам, која означува една ѿре̄ѿо̄ѿувачка ѿочка, всушност̄, која ѿак ѿов̄ѿорно враќа, мислам дека ѿоа ни влијаеше на сӣѿе. Мислам, како да ѿѿи речам, сӣѿе некако знаевме дека е океј. ...Да, ѿремолчано беше дека сме... дека не ни е жал, дека не е ова из̄губено време, дека ѿрв ѿа̄ѿи знаеме ѿѿѿо значи ова време од нашио̄ѿи живо̄ѿи и кон ѿѿѿо е насочено. Оѿѿи знаеш, ѿаќва некоја криза младешка сӣѿе ја имавме, додека бевме ѿа̄му, на сӣѿе нивоа, на е̄гзистенцијално, на ѿрофесионално, ѿа̄му ѿоа ѿрекина, ѿа̄му ѿаа криза беше исѿисна̄ѿа...

Новото и уникатно искуство во организирање на животот преку секојдневните активности како спиење, хигиена, исхрана и сл. сместени во академски контекст и политички ангажирани за автономијата на Универзитетот ја отелотвори новата визија за него. Визијата беше и физички и социјално и емоционално живеана за време на окупацијата. Затоа, окупирањето на просторот, живеењето и работата во тој простор за студентите е значаен симболички израз, потфат и поддршка, значајна политичка одредница на која инсистираат (преговорите да се одвиваат на академска почва). Преку окупацијата и редефинирањето на просторот тие го изразија не само својот бунт туку извршија и политички притисок и воедно ја преобмислија визијата за Универзитетот и за своето учество во него.

ВЛ: ...И енерѿија̄ѿа ѿѿѿо владееше, ѿѿѿо беше мно̄гу чудно, бидејќи бевме навикна̄ѿи на факулѿѿе̄ѿи некако мно̄гу ѿоофицијално да е обично. Идеш на факулѿѿе̄ѿи, идеш на ѿредавања, си излегуваш, си идеш дома. Се̄ѿа доаѓаш и сӣѿе луѓе се ѿѿука! Знаеш дека им е ѿѿука домо̄ѿи се̄ѿа! Дека нема да си ода̄ѿи никаде (се смешка), дека никој нема да си оди никаде, ѿѿука сӣѿе ќе бидеме, ова е нашио̄ѿи дом. Чудно беше (се смешка).

Квалитативно поинакви односи се развиваат со професорите на начин што е поотворен и непосреден без административните граници, и во ваква релација како еднакви зборуваат за промените во академијата. Релациите меѓу студентите се најважниот дел на интерсубјективното искуство за време на окупацијата. Овој интерсубјективен аспект има трансформативна моќ за меланхоличното искуство и маргинализираната позиција.

Релациите беа воспоставувани и развивани преку два паралелни процеси: организацијата на животот во „Автономната зона“ и политичката деLIBерација и дијалог како дел од пленумските сесии. Двата процеси беа еднакво значајни за формирањето на заедницата. Првиот процес ги покрива аспектите на поврзување преку социјализацијата, интимноста и припаѓањето, додека другите се однесуваат повеќе на идеолошките и политичките аспекти на релациите. Ке се осврнам прво на организацијата на животот, а потоа и на политичките аспекти на деLIBерацијата и дијалогот.

Промената на начинот на социјализација е еден од аспектите на ова интерсубјективно искуство. Студентите споделуваа искуство дека, наместо да бидат постојано со мобилните телефони, можат да разговараат едни со други, да играат социјални игри без да бидат „онлајн“. Животот во оваа нова заедница што самите ја создаваа донесе нова светлина и поинакви афективни вредности за релациите со нивните врсници. Тие уживале во непосредниот контакт што го имале и го разменуваа и во блискоста што им била овозможена.

ТП: ...ама ја имаше и многу смеење, така, на пример, некаде околу шри саат, кога ќе имавме после пленумски состанок, почнуваше една хистерича од смеење, и она што е голема придобивка, што се смеевме неколку колеги, е дека научивме пак да се дружиме. Зошто со новата технологија забравивме да се дружиме, ја седиме на телефони, по кафичи и кафани, дискотеки и секаде, и пошто таму телефоните ни се изразеше веќе вечерта, моравме да ги ставаме сите колективно на полнење телефоните, алкохол беше забрането, ааа ние учевме да се дружиме и да зборуваме, без да имаме дејство на алкохол за да се опуштиме, без телефон за да провериме интернет, туку учевме да комуницираме едни со други и се вративме малку во дејството кога игравме малку шопка пред зграда...

БГ: Искрено чудно, не, не знам како да го опишам, тоа е институција каде што прејходно сум поднесувал документи, каде што сум правел само административни работи како студент. И сега одеднаш професорите седеа со нас, пиевме кафе, пушевме цигари заедно, се договаравме со нив заедно да излеземе, и тие констатираа продолжуваат, меѓутоа, во тие моменти кога се случуваат одеднаш, така наеднаш дека можеш со професорите, се знае каде седи во кабините, тука да можеш непосредно да разговараш и да дискутираш за тоа и да е слободно... И некако на некој начин факултетите го доближува до толку до тебе.

Самиот акт на создавање заедница во која членовите се вклучени во репродуктивните аспекти на секојдневното живеење ја дава феминистичката димензија на политичкиот акт. На тој начин се потврдува феминистичката заложба дека „приватното е политичко“, и не само тоа, туку се истакнува важноста на ставот дека процесите од интимната, репродуктивната, „женската“ сфера се неизоставен дел од креирањето на заедницата и во политичка смисла. Политичкиот

акт или функција на заедницата неопходно подразбира нејзино еманципирање (феминистичко, емоционално, идентитетско и економско). Во таа смисла, значајна компонента на „Автономната зона“ е неисклучивоста, инклузивноста и во однос на идентитетските прашања. Покрај тоа, „Автономната зона“, иако микрозаедница во однос на општествената, имаше влијание и врз еманципирање или предизвикување на економските процеси, особено за членовите на заедницата. Тоа беше јасно отсликано во начинот на кој беше организирано подмирувањето на основните потреби преку концептот на солидарна економија. Студентите ја препознаа моќта на репродуктивните и интересубјективните процеси на нивното искуство и организираа предавање во рамките на „Автономната зона“ насловено „Женското лице на револуцијата“, кое се однесуваше на феминистичкиот аспект на создавањето заедница.

БР: Имаше една женска морфологија! Значи воопшто го немаше тој белег и носечки елементи како кај другите движења, како што можеме да го согледаме, на пример. Имаше интересен, мислам дека го сѐмна тоа Ана или Ирена, каде привремено ние го селиме во јавно. Каде јавно и привремено многу често се прилепуваат.

Заедно со репродуктивниот аспект, друга димензија на интересубјективното искуство што го истражував со студентите беше интимноста. Студентите упатуваа на различни аспекти на интимноста што ги доживеале или ги промениле за време на окупацијата. Зборуваа за отелотворените доживувања на споделување на интимниот простор во новото окружување, како и за промените во интимните релации со другите. Студентите зборуваа во контекст на преговарање и превреднување на сопствените ставови кон сексуалноста, етничноста, идеологијата како дел од интимните трансформации што резултираа од искуствата за време на окупацијата.

БГ: Во оваа автономна зона се родија многу љубови, ама и многу се скараа, раскинаа, се родија нови привлекувања, се родија нови ставови што ти не си ти имал баш преку интимни доживувања. Мислам дека на моментот концепцијата на интимноста јас го сфаќив малку поинаку од порано, дел ја создаваш со нови луѓе, која е нова, која е паралелна, поширока и која се чувствувааш слободен да ја сѐделиш во рамки на ова заедница.

БР: И во самиот оној интересубјективен аспект, да кажам, ја тоа стварно беше, јас и односите кои баш ти зрадеа со некои личности таму, таму, на пример, зледав имаше многу различни моменти, каде сакам да сум сам, ама да сум меѓу нив. Значи, имаше една интересна магија! Јас најчесто, кога сакам да сум сам, не сакам да сум со луѓе, си одам дома и сакам да не ми смета никој, а ваму бев сам, бев постојано во дијалог со самиот себеси, меѓутоа бев окружен со луѓе! Тоа беше како една нова симболичка парадигма за мене. И сам и со другите! Тоа е она кога и како индивидуа се доживуваат себеси, но и како една бескрајна космичка слика којашто е постојано во некој сооднос со другите космички тела и постојано е збогата со различни симболи, да кажам

Иака. Тоа стварно беше интeресна ситуација, што стварно еднаш во живојот се доживува... Јас сум пресрекен за тоа! Затоа што стварно гледам на некое очовечување на себеси во тој процес на комунистичарност!

Одговорноста беше другиот аспект на дејственото искуство важно за студентите во нивниот секојдневен живот во „Автономната зона“. Тие ја презедоа одговорноста за себе, за животот, безбедноста и просторот што го освоија со окупацијата. Одговорноста беше издејствувана преку репродуктивната грижа за животот за време на окупацијата, но исто така и за преговарачкиот процес. Овие репродуктивни аспекти на организацијата за време на окупацијата се дејствениот аспект на искуството, директно поврзани со зајакнувањето на студентите и нивната посветеност на демократските вредности и најмногу со нивната позиција, улога и учество во Универзитетот. Нивното политичко зајакнување беше издејствувано преку посветување на процесот на преговори со Владата и Министерството.

СБ: Мора ние да покажеме дека искрено се грижиме за такви работи као, не знам, чистотата на самиот факултет што е тоа многу брзо, ние сиевме и јадевме таму. Тие некои работи, мислам, ме правеа мене да се чувствувам како да сме стварно ние во, на автономна зона со којашто ние управуваме (се сме), и така и беше.

Студентите чувствуваат одредена гордост зашто успеале да покажат одговорност и конструктивност во целиот процес и, наместо револтот да биде искажан на деструктивен начин, тие го артикулираа создавајќи простор во кој можеа слободно да ја изразат својата критика кон образовниот систем, но истовремено да придонесат кон осмислување и практикување на нов пристап за тоа како би можело и како сакаат да се одвива образовниот процес.

ВР: Би го издвоила чувството на одговорност кое се разви кај луѓето кои беа вклучени. Чувството на „ова е наше, ние сите заедно го створивме“, што не би го имале ако тројца го створиле, а ние сите ги следиме, во секој случај... „ова е наше и ние се грижиме за него“ и треба да си најдеме место во него и треба да придонесеме... така грижа и така одговорност... ги видов кај многу луѓе, можеби не кај сите, ама кај многу луѓе ги видов, и тоа ме радуваше, тоа е дел од нишката што прави една заедница, и тие се тие чувствува... меѓусебната грижа, соодолувањето, давањето, солидарноста цуџеа, цуџеа како во неедна група заедница, атмосфера која сум ја видела претходно. Не знам што беше тоа баш конкретно што ги инспирираше луѓето да бидат толку оговорени кон другите и да соодолуваат толку многу и да се поврзуваат, дали самиот простор што беше наш или пленумот како идеја водилка... некоја комбинација го направи тоа и едноставно постоеше, и сè беше наше и сè беше заедничко, и никој немаше... никој не вадеше стереотипи, преграсуди, не ошфрлаше ништо кај другите... јас го осетив тоа... можеби такви моменти сум фатила, на крајот на денот, не се знае, ама

осетлив соработка и сodelување, одговорност, чувствиво на сodelена одговорност, колективна, и тоа би го издвоила како најубави моменти.

ЛЛ: Да, да, во врска особено кон авиономната зона и додржувањето на тој претпор, настроти дури од внатре превирањата, мислам дека бевме многу одговорни. Без она... тоа, тоа создавање на таа нова политичка заедница невозможно е без одговорност (Иниј 1_ЛЛ).

МН: Па тоа беше буквално како некоја комуна у ствари! Сите бевме луѓе отприлика иста возраст и сите бевме отприлика студенти, така да немавме некој таму што ни кажува што да правиме, така буквално беше како комуна; сите бевме слободни да правиме што сакаме, не мораше некој да те контролира и да ти кажува што те треба да правиме, пошто као имавме одговорност, пошто можда во некоја друга ситуација не би биле толку, не послушни, туку добри кон сите тоа, но во овој случај бевме, го зачувувавме мирот како нешто најсвето, ако некој го прекршува, веднаш како да не е еден од нас.

Чувството на заедништво не е само прашање на политичката димензија. За некои од студентите тоа претставува ново интимно искуство да се биде со другите, без принуда и ограничување, но значајно и кое креира чувство на исполнетост.

Солидарноста е уште еден аспект на интересивната релација на грижа што се изразува преку конкретен акт на поддршка. Студентите ја сметаа солидарноста како еден од главните принципи на нивното движење и заедница, како и главен потпорен механизам за поддршка во нивното организирање и функционирање. Тие зборуваа за солидарноста во рамките на пленумот, како и за поддршката што ја добиваа од граѓаните преку донации, изразување поддршка, учество на протести, на социјалните мрежи и сл. Тоа ги прошири границите на нивната заедница посегачки и солидаризирајќи се со други социјални движења. Ги прошири социјалните граници преку инклузија на различностите и другоста.

КМ: Без солидарност немаш слобода, затоа што без солидарност го имаш стравот. Ама кога се лега дека некој е емоционален кон тебе, не можеш да се плашиш. А се лега, се чувствува.

БГ: Добро е што пленумот покажа дека солидарноста не мора да е значајна само во рамки на заедницата туку и надвор од неа, сè што е во рамки на заедницата не е солидарност, туку е помагање за остварување што не е солидарност, делењето на храна на семејствата што немаат доволно, покажа дека заедницата знае да функционира и со другите заедници...

Еден од конкретните примери на солидарност се покажа преку примерот со јавното посрамнување и говор на омраза на социјалните мрежи и во медиумите за еден од ЛГБТИ-студентите од движењето. „Студентскиот пленум“ како заедница и многу студенти лично јавно застаана во одбрана. Овој акт на солидарност ја изразува инклузивноста на движењето како социјално движење што отворено ги поддржува

ЛГБТИ-лугето. Овие принципи не се само важни за кохезијата во студентското движење туку придонесуваат за демократизација и на јавниот дискурс. Дотолку повеќе ваквите примери на солидарност се значајни и за личното доживување на поединците и за нивното индивидуално зајакнување. Цитатот подолу го илустрира зајакнувачкиот момент на солидарноста за овој конкретен студент.

ВЛ: Тоа, многу беше убаво, целата енергија и сите луѓе! Не знам, кога се случи најважното на Република со мене, нели пробав да ме дискредитираат по оваа сексуална определба, да даваат нејасен приказ за мојата сексуална определба, и очекуваат реакција од луѓе во штибеана факултетот. Онака сите дојдоа, сите еден по еден доаѓаа онака што не ги знаев, ме џушкаа, луѓето за коишто мислев дека се хомофобични на некој начин (се смеа) ме џушкаа, ми даваа поддршка, убави зборови, не ми се веруваа!

Овој пример исто така води кон друга поелaborирана димензија на солидарноста како нова граница на политичкото – подготвеноста да се преземе индивидуален ризик врз себе, врз сопственото тело како израз на основата за заедницата во политичка смисла.

ЛЛ: Ако морам интимно да изложам и поединечно да изложам, мене ми е основата за новото општество, само преку ова, само ако може помалку да ја збориме, повеќе да ја правиме. Што значи да ја правиме? Тоа значи изложеност, ова значи ризик којшто ќе го преведе своето чувство и својот однос кон другите, пример со миграциите, злуп е процесот, мари, друго е конвој за превоз, ова е превземање ризик, кога се приближува до најзагрозените си подеднакво загрозен. Мора да се поместат границите на политичкото делување, да станат поризични, ако веќе така сакаме да ги чинеме низ законите... на пример беше ризично да не одиме на преговори, беше ризично да прае, да се продолжи со окупацијата...

Ризикот што го презедоа студентите со окупацијата како политички чекор беше голем. Тие се изложија себеси на сите институционални регулативи што можеа да бидат искористени против нив и нивните постапки. На пример, некои од личните ризици со кои студентите се соочуваа беше губењето на испитните сесии, правото на потпис за присуство, губење на семестар и сл. Но тие исто така се изложија на безбедносен ризик што зависеше од одлуката и функционирањето на заштитните механизми за време на окупацијата.

Солидарноста разбрана како помош или поддршка или како преземање ризик или споделување одговорност потврдува дека е неразделен дел од креирањето на заедница заснована на принципите на прифаќање, одговорност и е фундаментална за афективните политики како политики на грижа.

Дијалогот е другиот аспект на интерсубјективното искуство на кој ќе се осврнам, поврзан со политичките процеси и дефинирањето на заедницата на „Автономната зона“. Овој аспект е најчесто поврзан со тековната делиберација во пленумските сесии, како и со неформалната комуникација меѓу студентите. Сакам да разгледам два аспекти на дијалогот, првиот како политичка алатка и другиот како интерсубјективен потенцијал за социјална и индивидуална трансформација.

За студентите дијалогот во пленумот е неразделен од хоризонталната структура на движењето и принципот на еднаквост. Ова е главниот услов за овозможување на неопходната отвореност кон другиот изразена преку актот на слушање и земање предвид на туѓата позиција. Ова може да биде сумирано како емпатија, која студентите ја препознаваат како значаен квалитет и/или како услов за дијалог.

БГ: Дијалоџ може да ѝосѝои само ѝомеџу еднаквиѝе. Не може да биде меџу еднаквиѝе и ѝоеднаквиѝе, ѝоѝаѝ има класични ѝреѝовори, класична диѝломаѝиска дискусија. Дијалоѝоѝ ѝреба да ѝо има внаѝре во ѝаа заедница која ја ѝреѝѝѝавува, да ѝо охрабри и да му ѝи гаде неѝовиѝе барања, а во ѝреѝоварањеѝо нема дијалоѝ, нема ѝаков дијалоѝ како ѝиѝо може да има во една заедница.

ВР: (ѝауза) Без емѝаѝија не може да ѝосѝои дијалоѝ. (ѝауза) Емѝаѝија не заради емоционалноѝ дел, ѝуку и инѝелекѝиуалноѝо ѝроцесирање, целиѝоѝ ѝоѝ комѝлеѝ, да си ја дозволиѝ ѝаа емѝаѝија

Студентите прават разлика помеѓу дијалог и дебата. Тие го разликуваат дијалогот преку капацитетот да се разбере другиот, да се емпатизира. Исто така го сфаќаат дијалогот како неопходен услов за демократските процеси. И дијалогот и дебатата се користат како политички алатки за избор на различни политички стратегии за остварување на различни политички цели. На пример: двете главни политички стратегии што студентите ги користеа беа институционалниот пристап (поднесување барања, поплаки, присуство на состаноци и преговори) и порадикален пристап (протести, окупација и сл.). За овие пристапи беше дебатирано и се одлучуваше на пленумските сесии, и тие беа линиите што ја зајакнуваа тактиката, но истовремено го правеа пленумското тело ранливо на идеолошките разлики и на влијанијата однадвор.

СБ: Можам да се надоврзам со еден асѝекѝ на моѝиѝе сѝудии, баѝ во ѝеоријаѝа за мир се ѝрави една дисѝинкција ѝомеџу дебаѝа и дијалоѝ, каде дебаѝаѝа е намеѝнување на својоѝ сѝав, а дијалоѝоѝ е разбирање на ѝуѝоѝоѝ сѝав. Баѝ во ѝоѝ конѝексѝ на ѝрансформирање на оѝѝѝесѝвоѝо во мирно, се исѝакнува важносѝа на дијалоѝоѝ. Јас лично ѝо вреднувам како значаен дел во разменаѝа на мислења како различно од дебаѝаѝа, ѝовеќе ја вреднува делибераѝијаѝа како концепѝиѝ. Бидеѝќи дебаѝаѝа, иако е ѝоѝѝѝивна и е размена на аргументѝи, сеѝак е self centered на соѝѝѝвениѝе аргументѝи, и во самаѝа суѝѝѝина на дебаѝаѝа е обезвреднување на ѝуѝуѝѝе аргументѝи. Доека кај дијалоѝоѝ е обраѝно, значајно е да се разбераѝ ѝуѝѝѝѝе ѝозиѝиѝи и ѝуѝѝѝѝе аргументѝи. Во конѝексѝ на ѝленумоѝѝ, би рекол дека, како ѝиѝо има месѝо за дебаѝи, ѝака има месѝо и за дијалоѝ,

меѓу ѱоа, можам да кажам дека ѱомеѓу екстремниѱе, екстремниѱе разлики, сѱаќ има ѱовеќе месѱо за дебаѱа, а ѱомалку дијалоѓ.

И: Шѱо е неоѱходно да има за дијалоѓ?

ЛЛ: Тоа веројатно е врзано за хоризонталава, со луѓево кои се вклучени... коѓа ѱочнал да се шири ѱленумоѱ, ѱрестѱанале заедничкиѱе дружба, ѱаќа ѱѱо вниманиѱо во хоризонталаѱа и обзираѱе е ѱоѱребаѱа за дијалоѓ.

ТТ: Да, ѱоа е ѱлавниоѱ ѱредуслов за да можеме да функционираме, не само како хоризонтала неѓо и како оѱѱѱесѱво, да научиме. Ако не ѱоѱоѱи дијалоѓ, не ѱоѱоѱи разбирање, ако не ѱоѱоѱи разбирање, ѱоѱоѱи неѱолеранѱија, ако ѱоѱоѱи неѱолеранѱија, ѱоѱоѱи ѱензија, ако ѱоѱоѱи ѱензија, ѱоѱоѱи насилѱво. Мислам дека ѱоа не е сѱраѱешка ѱозиѱија, дека ѱоа е сѱонѱан дел од ѱроцесоѱи на демократиѱа.

Еманѱипирачката улога на дијалогот може да се согледа преку можностите што произлеѓуваа од заедницата заснована на принципите на солидарност, еднаквост и разлики. Тој го носи потенцијалот за јакнење на одлуките и за ререфинирање на позиѱијата на студентите во социјалното и политичкото поле, како и на личното зајакнување и развој. Така дијалогот служи како трансформативен потенцијал за меланхоличното искуство и маргинализираната позиѱија.

БР: Ама во суѱѱина јас да усѱеам да влезам во дијалоѓ, и факѱички од ѱој дијалоѓ да се излезе со најдобриѱе квалиѱеѱи и од едниоѱ сѱав и од друѓоѱи сѱав. Да се најрави некое ѱомесѱување во однос на самиѱе сѱавови и оѱсѱајки, и факѱички ѱоа да не ѱе боли ѱречноѓу, знаеш она... Ама инѱтересно беше, и можам да кажам, значи, можам да кажам и од ѱоа излеѓов со мноѓу ѱобоѓаѱо искуство во однос на ѱѱе дијалози. Заѱоа ѱѱо ѱреѱходно не сум ни влеѓувал во дијалоѓ, не сум ни саќал да влезам во дијалоѓ, заѱоа ѱѱо секоѓаш сум сметѱал дека јас сум оној кој, ако јас сум ѱоканѱи да зборувам, нема ѱѱо да ѱраша некој друѓ, ако не му е јасно, ќе си ѱрочиѱа, ќе си научи ѱѱн., јас сум ѱој ѱѱо ѳо зборува ѱоа. Сеѓа, еѱе, усѱеавме да влеземе во некоја сѱреѓа на дијалоѓ и на размена на симболи, маќар симболично... можам да кажам дека е инѱтересно искуство сеѱо ѱоа, факѱички да можеш да разѓовараш, да оѱѱвариш една комуникаѱија, каде ѱѱо ќе можеѱе вие на неќаков начин да ѳи доближиѱе вашиѱе хоризонѱи и слеваиѱе, ѱаќа ѳадамеровски ѱѱо вика, дека комѱлеѱно ќе се разбереѱе, јас сум на ѱоа, мноѓу ѱеѱко дека ќе можеме да се разбереме. Меѓуѱоа, сѱаќ оние зборови, оние каѱеѓорѱи коѱѱо јазикоѱи ни ѳи озовможува значаѱи некое добро ѱосредниѱѱво.

БГ: Да, ѿоа е ѿроизвод од дијалогоѿ, ѿрифаканеѿо на заедницаѿа, оѿвореносѿа на заедницаѿа – мулѿиетничносѿа, мулѿијазичносѿа, мулѿисексуалносѿа и се ѿѿо беше ѿроизвод на ѿој добар дијалог.

ВР: Носење на ѿозрели одлуки, развивање на чувсѿиво на удобносѿи и ѿријадносѿи и ѿрифайеносѿи кај сѿѿе членови кои учесѿивувааѿ во дијалогоѿи и ѿри носењеѿо на одлука, одреден ѿѿи, не знам како да кажам, на ѿромисленосѿи и мудросѿи некој вид, со ѿоа ѿѿо имаш шанса да чуеш, да инкорпорираш од ѿовеке асѿекѿи, од еден ѿроблем, да ѿи сублимираш; зацврснување на една заедница, бидејќи се е на крајоѿи една заедница, она ѿѿо ѿѿим билдинѿ се вика денеска, неам ѿојма (се смешка), она духоѿи, ѿридонесува за духоѿи. Мислам сум видела сѿѿуации, ѿроцеси во кошѿѿо сѿѿе луѓе, ма какви и да се, се ѿочувсѿивувале ѿрифайено, не ѿослушано нее... се ѿочувсѿивувале ѿрифайено, е океј ѿѿо се ѿѿука, океј е ѿѿо ѿо кажале ѿоа, и никој нема да ѿрекине конѿакѿи со нив или да ѿи избрка или да ѿи оговара ѿосле ѿоа ѿѿо ѿо кажале. Тоа мислам дека е основаѿа на којашѿо се жрадаѿи ѿрогресивни ѿромени.

Најмоќниот аспект на интерсубјективното искуство на дијалог е токму тоа што се случува „помеѓу“, сферата што се кокреира го носи трансформативниот потенцијал. Овој потенцијал е можен единствено во полето на социјалното. Повторно дијалогот не е единствено индивидуално искуство, туку споделена, дејствена и отелотворена реалност и искуство.

Заклучок

Концептуализацијата на искуствата од „Автономната зона“ отвора можности за политичка имагинација. „Автономната зона“ има специфично значење што не е исцрпено со политичките барања на движењето, туку е процес на креирање нова заедница, која ги превреднува основните практики на функционирање на Универзитетот и општеството. Новата позиција на студентите во политичкото и социјалното поле беше освоена преку организирање на движењето и преку формирањето на заедницата на „Автономната зона“. Оваа трансформација беше делумно резултат на специфичните афективни политики на „Автономната зона“ отелотворени и пројавени преку афективните искуства, интимноста, дијалогот, одговорноста и солидарноста, при што студентите се чувствуваа зајакнати да преземат политичка акција. Актот на воспоставување на „Автономната зона“ прави прекин во постојната реалност и просторно и времено и симболички поставува нова.

Личните искуства за време на „Автономната зона“ се значајни за политичкиот процес во кој учествуваат студентите и во кој се поврзани со надминувањето на меланхоличната позиција на студентите. Анализата на податоците од истражувањето покажува дека телесните и дејствените афективни искуства ја одразуваат внатрешната и социјалната динамика, и овие искуства се носители на можностите за промена, односно трансформација на меланхоличното искуство. Специфичните

услови и начинот на поврзување преку интерсубјективните и интерафективните искуства се засновани и овозможени преку хоризонталната организација и преку принципите на инклузивност, еднаквост во носењето одлуки и преземањето одговорност. Тие се главните услови за надминување на меланхоличната позиција на немоќ, потчинетост и изолација, кои ги зајакнаа студентите и влијааа на нивната трансформација и социјална позиција.

Квалитетот на заедницата што студентите ја креираа врз основа на споделени вредности го овозможи остварувањето на споделените политички цели. Искуствата на студентите од „Автономната зона“ се земени како пример за креирање на нова политичка заедница што произлегува од социјално движење и е чекор напред во остварувањето на визијата за социјална промена што не се засновува на релации на моќ, туку на споделување на одговорност и грижа. Иако „Автономната зона“ има примарно политичка цел за зајакнување на притисокот кон институциите и одбрана на автономијата на Универзитетот, начинот на кој функционираше може да послужи како пример што ги поставува рамките на една мала политичка заедница заснована на политики на грижа.

Литература

Ahmed, Sara. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2004.

Blazheva, Ana. „Emotions and the Political: The Transformative Potential of Melancholy“. *Identities: Journal for Politics, Gender and Culture*. Volume 13, 2016/17. Skopje: Institute of Social Sciences and Humanities – Skopje, 2017.

Cheng, Anne Anlin. *The Melancholy of Race: Psychoanalysis, Assimilation and Hidden Greif*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

Durt, Christoph, Fuchs, Thomas, Tewes, Christian. Ed. *Embodiment, Enaction, and Culture Investigating the Constitution of the Shared World*. The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London, 2017.

Eng, David L., Kazanjian, David. *Loss: The Politics of Mourning*. Berkeley: University of California Press, 2003.

Federici, Silvia. *Caliban and the Witch: Woman, the Body and Primitive Accumulation*. Brooklyn NY: Autonomedia, 2004.

Federici, Silvia. *Revolution Point Zero: Household Reproduction and Feminist Struggle*. Verlag: PM Press, Common Notions, 2012.